



کتابخانه  
تخصصی  
ادبیات

## پژوهشگر ارجمند

برخی از صفحات کتاب حاضر (شناسنامه، فهرست و تعداد کمی از صفحات آغازین کتاب) برای استفاده بهتر و آشنایی بیشتر شما با کتاب بارگذاری شده است.

بدیهی است به دلیل رعایت حقوق مولف و ناشر تمام صفحات کتاب در دسترس نخواهد بود.



# تحفہ الفقراء

فی سیرۃ الشیخ الاعظم نجم الحق والدین احمد الکبری

(رسالہ امی کہن در شناخت نجم الدین کبری)

تألیف

ابن عقیف الدین

(سده ۸-۹ ق)

پژوهش ویراست

بهروز ایمانی

---

# تحفة الفقراء

---

فی سیرة الشیخ الاعظم، نجم الحق والذین احمد الکبری  
(رساله‌ای کهن در شناخت نجم‌الدین کبری)

تألیف

ابن عقیف‌الدین

(سده ۸ - ۹ ق)

پژوهش و ویراست

بهرز ایمانی



نشر تمثال

---

تهران - ۱۳۹۸



نشر تمثال

---

### تحفة الفقراء

فی سیرة الشیخ الاعظم، نجم الحق والذین احمد الکبری  
(رساله ای کهن در شناخت نجم الدین کبری)

تألیف

ابن عقیف الدین

(سده ۸-۹ ق)

---

پژوهش و ویراست: بهروز ایمانی

حروفچین: فاطمه هدایتی

طراح جلد و صفحه آرا: محمود خانی

شماره انتشار: ۱۶

چاپ اول: ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

بهاء: ۴۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۰۴۲-۵-۱

---

### انتشارات و توزیع:

تهران، خیابان آزادی، جمالزاده جنوبی، شماره ۱۶۴، طبقه ۲، واحد ۴

تلفن: ۶۶۹۲۲۹۵۵

---

[temsai.nashr@gmail.com](mailto:temsai.nashr@gmail.com)

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (بجز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، اقتباس در گیومه در مستندسازی و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

تقدیم به

جناب آقای دکتر نجدت طوسون

(استاد الهیات و عرفان دانشگاه مرمره - استانبول)



## فهرست مطالب

۹	.....مقدمه
۱۰	.....مؤلف رساله
۱۲	.....شناختنامه های نجم الدین کبری
۱۴	.....پیران نجم الدین کبری
۱۶	.....مریدان نجم الدین
۲۰	.....۱. اطلاعات مربوط به آداب خانقاهی
۲۲	.....۲. اطلاعات کتابشناختی ورجالی
۲۳	.....۳. فواید واژگانی وزبانی
۲۳	.....دستویس تحفة الفقراء
۲۷	.....دیباچه
۳۱	.....باب اول: در مبادی احوال شیخ
۴۹	.....باب دوم: در بیان خرقه شیخ - قدس الله سره
۶۳	.....باب سیوم: در کلمات التامات شیخ - قدس الله سره
۶۹	.....باب چهارم: در کرامات شیخ - قدس الله روحه

باب پنجم: در نهایت شیخ و واقعه سلطان الفقراء نجم الحق والدين احمد الكبرى	
- رحمة الله عليه .....	۷۵
پیوست ها .....	۸۵
نمایه ها .....	۹۳
آیات .....	۹۵
احادیث، روایات و اقوال .....	۹۷
اشعار .....	۹۹
نامها و خاندانها .....	۱۰۱
جایها و کتابها .....	۱۰۵
اصطلاحات خانقاهی .....	۱۰۷
کتابنامه .....	۱۱۳
تصویر دستنویس ها .....	۱۲۳



## مقدمه

نجم‌الدین کبری (۵۴۰ - ۶۱۸ق) شخصیتی مشهور در عالم تصوف است، و درباره او بسیار نوشته‌اند و گفته‌اند،<sup>۱</sup> و ما در اینجا به تکرار و بازخوانی نوشتارها و گفتارهای دیگران نخواهیم پرداخت. قصد ما در این مجال،

- 
۱. درباره او، و منابع مربوط به شرح حال او، ر. ک: فوائح الجمال و فوائح الجلال، صص ۱۵ - ۱۰۹ (مقدمه دکتر یوسف زیدان). «نجم‌الدین کبری»: مریم مشرف، آشنایان ره عشق، صص ۲۳۲ - ۲۶۸. جریان‌های تصوف در آسیای مرکزی، صص ۳۱۷ - ۳۹۳. مآخذشناسی عارفان تمدن اسلامی، صص ۱۶۶ - ۱۶۷. دنباله جستجو در تصوف ایران، صص ۸۱ - ۱۱۸. مجموعه مقالات همایش بین‌المللی شیخ نجم‌الدین کبری. آداب الصوفیه، صص ۱ - ۲۰ (مقدمه مسعود فاسمی). ریاض الجنه، ج ۵، صص ۱۲۲ - ۱۲۲۹. تحقیق در احوال و آثار نجم‌الدین کبری اویسی: تألیف منوچهر محسنی. رساله‌ای الهانم الخائف (مقدمه دکتر توفیق سبحانی). نجم‌الدین کبری، پیر ولی تراش: تألیف کاظم محمدی. نجم کبری: احمد محمدی. ستاره درخشان عرفان، شیخ المشایخ نجم‌الدین کبری: عبدالرفیع حقیقت.

ویراستِ کهن‌ترین شناختنامهٔ نجم‌الدین کبری به زبان پارسی است، یعنی همین تحفة الفقراء که حاوی اطلاعات نویافته دربارهٔ این صوفی بزرگ، و متضمن فواید متعددی دربارهٔ تصوّف و نظام خانقاهی است.

### مؤلف رساله

مؤلف تحفة الفقراء معلوم نیست و حاجی خلیفه نیز با آنکه از این رساله نام برده<sup>۱</sup>، اما به نام نویسنده، اشاره نکرده است. از لابلای سطور تحفة الفقراء می‌توان اطلاعات مختصری دربارهٔ مؤلف یافت:

- رساله را به درخواست جمعی از معرفت‌طلبان غزنه تألیف کرده که روی به درگاه نجم‌الدین کبری آورده بودند. - ص ۲۸.

- او را دو خرقه بوده، یکی خرقهٔ سهروردیه، دیگری خرقهٔ خیوقیه، و این خرقهٔ دوم را از پدر خود و «قطب وقت، شیخ شیوخ الاسلام، عفیف الحق والدین» پوشیده بوده است. - ص ۶۰.

این «عفیف الحق والدین» پدر مؤلف، چنانچه خود نوشته، طریقت عجمی (حبیب عجمی) داشته و دائماً در خلوت به سر می‌برده است. عالم و عارف بوده و در مدّت سی سال به درجهٔ قطبی رسیده، و در آخر عمر، چهل سال، انزوا گزیده بوده است. در زمان جوانی، چون به شیراز رسیده، پس از

۱. کشف‌الظنون، ج ۱، ص ۲۷۱.

چهل سال خلوت‌گزینی، و بعد از وصول خطاب از خضر<sup>(ع)</sup> نسبت خود را با نجم‌الدین کبری، اثبات و درست کرده است. هرگز با خلق اختلاط نمی‌کرده، و بدین علت، در شهرت اولاد او، اندک خمولی راه یافته بوده است. او را در ملک و ملکوت، اطلاع و تصرفی بود و جمله ائمه و مشایخ فارس، مرید و معتقد خدمتش بودند. ← صص ۶۰-۶۱.

از فحوای کلام مؤلف تحفة الفقراء برمی‌آید که پدر او، عقیف‌الدین، با نجم‌الدین کبری، نسبت داشته، اما این موضوع را اظهار نمی‌کرده است:

در زمان جوانی، چون به شیراز رسید، و در آن مدت، اظهار نسبت خود به شیخ نجم‌الدین نکرد، تا وقتی که بدو خطاب رسید که نسبت تو با شیخ نجم‌الدین کبری درست شد، اکنون، نسبت صورت را اظهار کن. آنگاه، اظهار نسبت خود کرد... آنگاه در خلوت رفت و چهل سال، سخن نگفت که من فرزند شیخ نجم‌الدین کبرام، تا آن زمان که در کمال ولایت، راسخ و صحیح‌النسب شد، آنگاه، اظهار نسبت خود کرد و می‌گفت: من، شرم داشتم از ارباب بصارت و اصحاب بصیرت که نسبت به چنان سلطان کنم و مرا از معامله، نصیبی نباشد. ← ص ۶۱.

از عبارات مذکور، چنان دریافت می‌شود که عقیف‌الدین، پدر مؤلف تحفة الفقراء، پیوند خویشاوندی با نجم‌الدین کبری داشته و به طریقت خیوقیه، سلوک می‌کرده، اما نسبت خود را اظهار نمی‌نموده است تا در این طریقت و سلوک عارفانه، به کمال شایسته رسد و نسبت معنوی با شیخ نیز درست کند.

با این وجود، می‌توان گفت که مؤلف تحفة الفقراء نیز از اخلاف نجم‌الدین کبری به شمار می‌رود، و احتمالاً به حیث همین ارتباط و نسبت، شماری از اهل معرفت غزنه، از وی خواسته‌اند مختصری در سیرت شیخ نجم‌الدین تألیف کند.

- از ظهیرالحق والدین، عبدالرحمن بن نجیب‌الدین علی بن بزغش شیرازی<sup>۱</sup> (درگذشته ۷۱۴ق)<sup>۲</sup> خرقه سهروردیه پوشیده، و از او به عنوان «شیخ تربیت و مقتدای» خود، یاد کرده است. - ص ۵۳، ۵۸-۵۹.

با توجه به این که نویسنده تحفة الفقراء از عبدالرحمن شیرازی (درگذشته ۷۱۴ق) و پدر او (درگذشته ۶۷۸ق) با عبارت «قدس الله سرهما» ذکر نموده، بنابراین، رساله را پس از سال ۷۱۴ق (تاریخ وفات عبدالرحمن شیرازی) تألیف کرده است.

### شناختنامه‌های نجم‌الدین کبری

۱. ظاهراً، نخستین و مهمترین اثری که در مناقب نجم‌الدین کبری نوشته شده، نسخه‌ای است که شیخ قطب‌الدین (فرزند نجم‌الدین کبری) رقم زده

۱. درباره وی، ر. ک: «بزغش شیرازی»: محمدجواد شمس، دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، ج ۱۲، صص ۹۰-۹۱.

۲. شیرازنامه، ص ۲۴۸. مجمل فصیحی، ج ۲، ص ۸۹۱. سال وفات او را در ۷۱۶ق نیز گزارش کرده‌اند (شدّ الازار، ص ۳۳۹).

بوده، و اکنون، نشانی از آن در دست نیست. این منقبت‌نامه، یکی از منابع مؤلف تحفة الفقراء بوده، و از وجود آن، خبر داده است. ← ص ۴۷.

۲. تحفة الفقراء: ← سطور پسین.

۳. بنا به گزارش برتلس، در انستیتو شرق‌شناسی روسیه (سنت پترزبورگ) دستنوشته‌ای با عنوان ترکی<sup>۱</sup> «شیخ نجم‌الدین کبرانی شهید قلیب شهر خوارزم نی خراب قبلغانی نیگ بیانی» به شماره N.V. 217(A708) محفوظ است که در آن، در قالب ۴۴ فصل،<sup>۲</sup> حکایاتی راجع به نجم‌الدین کبری نقل شده. برتلس، این سیرت‌نامه را نوعی رمان تاریخی دانسته که در آن، مطالب دیگر منابع، با افسانه‌های شاعرانه درهم آمیخته است.<sup>۳</sup> با این وجود، مرحوم زرین‌کوب، تألیف این اثر را نشانگر تأثیر عمیق حیات نجم‌الدین کبری در اذهان و افکار عوام و صوفیه خراسان و ماوراءالنهر بعد از مغول دانسته است.<sup>۴</sup>

علاوه بر دستنوشته مذکور که برتلس معرفی کرده و فصول آن را واخوانده، نسخه‌ای دیگر از آن با عنوان «مناقب شیخ نجم‌الدین کبری» در

۱. بنا به نوشته برتلس، زبان این اثر «زبان ویژه خوارزم است و ضمناً تلاش شده که به زبان چغتایی نزدیک شود» (تصوف و ادبیات تصوف، ص ۴۴۱).

۲. برتلس، فحوای این فصول را بازنموده است (همان، صص ۴۴۱-۴۵۲).

۳. همان، ص ۴۳۵.

۴. دنباله جستجو در تصوف ایران، ص ۸۲.

انستیتو شرق‌شناسی ازبکستان (ابوریحان بیرونی - تاشکند) محفوظ است.<sup>۱</sup>  
 ۴. کمال‌الدین حسین بن حسن خوارزمی (کشته در ۸۴۰ق) نیز در  
 جواهرالاسرار و زواهر الانوار (شرح مثنوی معنوی) به ذکر نجم‌الدین کبری  
 پرداخته،<sup>۲</sup> و باید نوشته او را هم به نوعی سیرت‌نامه این صوفی نامید، هر  
 چند که مستقل نیست.

حافظ حسین کربلایی، چند جا از مقامات نجم‌الدین کبری و تذکره  
 حضرت شیخ نجم‌الدین نام برده، و مواردی را از آن نقل کرده<sup>۳</sup> که با مطالب  
 مذکور در تحفة الفقراء همخوان است. احتمالاً این مقامات و تذکره که  
 کربلایی از آن استفاده کرده، همان نسختی است که فرزند نجم‌الدین کبری  
 نوشته بوده، و مؤلف تحفة الفقراء هم از آن نام برده و مطالب بسیار از آن  
 برگرفته است. البته، می‌تواند منبع مورد استفاده کربلایی، همین تحفة الفقراء  
 نیز باشد.

### پیران نجم‌الدین کبری

بنا به نوشته مؤلف تحفة الفقراء گشایش نجم‌الدین کبری از چهار شیخ  
 بزرگوار بوده:

۱. المعجم المفهرس للمخطوطات العربية والاسلامية فی طشقند، ج ۷، صص ۳۱۳-۳۱۵.

۲. جواهرالاسرار، ج ۱، صص ۹۰-۱۰۶.

۳. روضات الجنان، ج ۱، ص ۳۷۷، ج ۲، صص ۳۰۴-۳۰۵، ۳۱۳.

۱. روزبهان مصری:<sup>۱</sup> نخستین گشایش که برای نجم‌الدین کبری در راه تصوّف ظاهر شده، از صحبت روزبهان مصری بوده که «در اکثر اوقات، مستغرق تجلّی صفات و ذات حق تعالی بوده است». نجم‌الدین در مصر، دختر روزبهان را به زنی گرفت که از او دو پسر حاصل شده است. ← ص ۴۱. احتمالاً، یکی از این پسران، قطب‌الدین نام داشته و نسختی در سیرت پدر و شیخ خود رقم زده است. ← ص ۴۷.

۲. بابافرج تبریزی<sup>۲</sup> (درگذشته ۵۶۸ق): نجم‌الدین در خانقاه زاهدۀ تبریز<sup>۳</sup> که کتاب‌های شرح‌السنة و مصابیح ابو محمد حسین بن مسعود بغوی (۴۳۳-۵۱۶ق) را در محضر ابومنصور محمد بن اسعد حفدة طوسی (درگذشته ۵۷۱ق) می‌خوانده است، با بابافرج تبریزی آشنا شده و از او «فتوحات معنوی» یافته، درس را وانهاد، مدّتی به ریاضت پرداخته و به «فضل الهی، در فتوح اندرونی» بر او مفتوح شده است. ← ص ۴۵.

- 
۱. برخی، او را با روزبهان بقلی (درگذشته ۶۰۶ق) اشتباه گرفته‌اند (فوائد الجمال، مقدمۀ یوسف زیدان، ص ۴۹. تحقیق در احوال و آثار نجم‌الدین کبری، ص ۴۰). درباره روزبهان مصری، ر.ک: نفحات الانس، صص ۴۲۱-۴۲۲.
  ۲. درباره بابافرج تبریزی، ر.ک: سیری در تصوّف آذربایجان، صص ۷۰-۷۹. تصوّف در آذربایجان عهد مغول، صص ۵۰-۵۲. مکتب عرفانی تبریز، صص ۹۱-۱۰۷. «بابافرج تبریزی»: مسعود جلالی مقدم، دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، ج ۱۱، ص ۱.
  ۳. استاد احمد پاکتچی، سفر نجم‌الدین کبری به تبریز و دیدار با بابافرج تبریزی را رد کرده است (ر.ک: جریان‌های تصوّف در آسیای مرکزی، صص ۳۲۳-۳۲۶).

۳. شیخ عَمّار یاسر<sup>۱</sup> (درگذشته بعد از ۵۹۰ق)<sup>۲</sup>: نجم الدین، مدّتی را در صحبت این شیخ به سر برده و بسی گشایش از او یافته است. ص ۴۵. او در آثار خود، از عَمّار یاسر به عنوان «شیخی عَمّار» یاد کرده و از او نام برده است.<sup>۳</sup>

۴. اسماعیل قصری<sup>۴</sup> (اسماعیل بن حسین دزپولی خوزی)<sup>۵</sup>: نجم الدین در شهر دزفول خوزستان، به حضور قصری رسیده و از خدمت او خرقه ارادت پوشیده و شراب تربیت از جام کرامتش نوشیده است. آنگاه با اجازه او به مصر رفته، و به دستور روزبهان مصری، عیال خود را با فرزندان به سوی خوارزم آورده است. ص ۴۵-۴۶.

### مریدان نجم الدین

نجم الدین، مریدان بسیار داشته است که مؤلف تحفة الفقراء مشاهیر آنها

۱. درباره عَمّار یاسر، ر.ک: نفحات الانس، ص ۴۲۱. فوائح الجمال (مقدمه یوسف زیدان، صص ۵۶-۵۹). جواهر الاسرار، ج ۱، صص ۸۹-۹۰. روضات الجنان، ج ۲، صص ۳۳۵-۳۳۶. دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۱۱، صص ۵۷۲-۵۷۳.
۲. ر.ک: فوائح الجمال، ص ۵۶.
۳. همان، صص ۱۷۸، ۱۹۳.
۴. درباره وی، ر.ک: نفحات الانس، صص ۴۲۲، ۸۶۷. عارفی بر خرابه های جُندی شاپور، صص ۱۲۲-۱۵۷.
۵. تذکرة المشایخ. مصنفات فارسی علاء الدوله سمنانی، ص ۳۱۴.



را برشمرده، و خواننده را برای اطلاع بیشتر از اسامی مریدان دیگر او، به کتاب لمعة الفقها و الفقرا حواله داده که در آن «نام اولیای واصل و موصل از مریدان» ثبت شده است. ← ص ۳۵.

اما، اسامی مریدان معروف نجم‌الدین، به روایت تحفة الفقراء عبارت است از:

۱. مجدالدین بغدادی (۵۵۶ - ۶۰۶ یا ۶۰۷ق): چنانکه در تحفة الفقراء آمده است، نجم‌الدین کبری، بغدادی را «تلقین توبه داد و مقراض براند و خرقه درپوشانید، و او را به خلوت بنشاند، و به اندک زمانی، او را فتح‌الباب شد، و هم در علم لدنی، او را حظی عظیم به حاصل آمد و به معاملات و مکاشفات و مشاهدات، مخصوص گشت». ← ص ۴۰.

۲. نجم‌الدین دایه: نجم‌الدین دایه «پیش شیخ نجم‌الدین کبری آمد و شیخ فرمود به شیخ نجم‌الدین بغدادی که نجم‌الدین دایه را خرقه پوشانید. و شیخ نجم‌الدین دایه در خلوت نشست، و به اندک زمانی، او را گشایشها پیدا شد و ابواب فتوح معنوی بر وی مفتوح گشت و حاجت او مقضی شد و مقتدای عالم گشت». ← ص ۳۶.

۳. شیخ علی لالا<sup>۱</sup> (درگذشته ۶۴۲ق): به واسطه روزبهان بقلی، به محضر شیخ نجم‌الدین کبری حواله شده، و در خوارزم با نجم‌الدین دیدار کرده، و بنا به دستور او، خرقه از دست شیخ مجدالدین بغدادی در پوشیده

۱. درباره وی، ر.ک: تذکره شیخ رضی‌الدین علی لالا غزنوی.

است. «در حال، او را گشایش روی نمود و به اجازت شیخ مجدالدین در خلوت بنشست و فتوحات معنوی، او را حاصل شد، و به نقد وقت، از اولیای مخصوص گشت». - ص ۴۰.

نجم‌الدین کبری در سؤال ۵۹۸ق. صورت اجازه خرّقه به لالا نوشته است.<sup>۱</sup> مجدالدین بغدادی نیز چنین اجازه را به او قلمی کرده است.<sup>۲</sup>

۴. سعدالحق والدین الحموی (درگذشته ۵۰ق): نجم‌الدین کبری در پایان ذی حجة ۶۱۶ق. اجازه ارشاد و خرّقه به حموی داده است.<sup>۳</sup>

۵. سیف‌الملّة والدین الباخری (۵۸۶ - ۶۵۹ق): باخری در خوارزم به دیدار نجم‌الدین توفیق یافته و از دست او خرّقه پوشیده است.<sup>۴</sup>

۶. شیخ جمال‌الدین الکیلانی: جمال‌الدین گیلی، از عرفای سده ۶-۷ق. «چون به حضرت شیخ [نجم‌الدین کبری] رسید... وی را خرّقه پوشانید و در اربعین نشانند و بعد از اتمام اربعین، عین‌الزمان لقب نهاد». <sup>۵</sup> بسیار دانشمند

۱. تذکرة شیخ رضی‌الدین علی لالا غزنوی، صص ده - دوازده. دو رساله عرفانی،

صص ۲۴۱-۲۴۳. روضات الجنان، ج ۲، صص ۳۰۶-۳۰۸.

۲. تذکرة شیخ رضی‌الدین علی لالا غزنوی، صص دوازده - چهارده. روضات الجنان،

ج ۲، صص ۳۰۸-۳۱۰. فراید غیائی، برگ ۱۰۸پ - ۱۱۰ رو.

۳. مراد المریدین، صص ۱۷-۱۹. دو رساله عرفانی، صص ۲۵۳-۲۵۵. المشیخة، صص ۵۶،

۱۷۵-۱۷۷.

۴. اوراد الاحباب، ص ۲۷.

۵. نفحات الانس، ص ۳۴۳.

و فاضل بوده است.<sup>۱</sup> و «منشآت نظم و نثر خوب» داشته که حمدالله مستوفی، ابیاتی از اشعار تازی او را نقل کرده است.<sup>۲</sup> در سال ۶۵۱ق در قزوین درگذشت.<sup>۳</sup>

۷. شیخ الشیوخ باباکمال ترکستانی: باباکمال جندی «در صحبت شیخ نجم‌الدین، مرتبه تکمیل و اکمال یافت».<sup>۴</sup>

۸. شیخ الشیوخ شهاب‌المله والدین زکریا: خوارزمی، این شخصیت را بهاء‌الدین زکریا نام برده<sup>۵</sup> که ظاهراً همان شیخ بهاء‌الدین زکریای مُلتانی (درگذشته ۶۶۱ یا ۶۶۶ق) است.

مؤلف، این رساله مختصر را به التماس جمعی از معرفت‌طلبان خطه طاهره باب الجته غزنی - که مهر نجم‌الدین کبری را بر جان و جان داشتند - در پنج باب، به قید تألیف و تحریر در آورده است:

۱. در مبادی احوال شیخ،

۲. در بیان خرقه شیخ،

۳. در کلمات التامات شیخ،

۴. در کرامات شیخ،

۱. نفحات الانس، ص ۳۴۳.

۲. تاریخ گزیده، ج ۱، ص ۷۱۳.

۳. همان. مجمل فصیحی، ج ۲، ص ۸۰۴.

۴. نفحات الانس، ص ۴۳۵.

۵. جواهر الاسرار، ج ۱، ص ۹۶.

### ۵. در نهایت شیخ و واقعه او.

مؤلف در تألیف این رساله، از آبخورهای اصیلی بهره برده که اکنون دستنوشته‌ای از آنها در دست نیست، همچون نسخه‌ای که شیخ قطب‌الدین (فرزند نجم‌الدین کبری) در سیرت پدر خود نوشته، و یا کتاب لمعة الفقهاء و الفقرا که نام اولیای واصل و موصل از مریدان نجم‌الدین کبری در آن ثبت بوده است.

بخشی از مطالب تحفة الفقراء را درباره نجم‌الدین کبری، می‌توان در دیگر مراجع و منابع کهن رجالی یافت<sup>۱</sup> که ظاهراً این مطالب نیز، برگرفته از نسخه شیخ قطب‌الدین (فرزند نجم‌الدین) است، اما پاره‌ای از مطالب، نویافته است، چنان‌که کلمات تامات نجم‌الدین در باب سوم، یا کرامات او در باب چهارم. البته در مطاوی ابواب دیگر نیز، نکات تازه‌ای مشهود است.

### ۱. اطلاعات مربوط به آداب خانقاهی

مؤلف در باب دوم تحفة الفقراء که به بیان خرقه نجم‌الدین کبری پرداخته، نکات و اطلاعات مفیدی درباره نظام خانقاهی، عرضه کرده است:

- خرقه‌پوشی:

مفهوم خرقه‌پوشی در نظام خانقاهی، آن است که شیخ، شاخی از خود به شجره «عوام صالح» درج می‌کند و پیوند می‌زند تا بتدریج، در باغ خانقاه،

۱. ر.ک: جواهر الاسرار، ج ۱، صص ۹۰-۱۰۶.